

PEARLS OF ARMENIAN HERITAGE

Ստեփանոս Սինեցի (Ութերորդ Դար)

Ութերորդ դարուն ծաղկած մտատրականներէն է Ստեփանոս, որ որդին էր Դուինի եկեղեցւոյ աւագերէցի մը: Նախնական ուսումը ստացած է կաթողիկոսարանին մէջ, ապա անցած է Մաքենեաց վանքը եւ աշակերտած Սողոմոն անուն Վարդապետին: Ապա կ'անցնի, իր իսկ վկայութեամբ, Սինիքի հոջակաւոր Վարդապետարանը, եւ այդտեղ կ'աշակերտի Մովսէս Քերթողին. ուսումները ասարտելով՝ կը վերադառնայ կաթողիկոսարան: Այստեղ գիտական բանավէճ մը կ'ունենայ Սմբատ Բագրատունի Ասպետին հետ, եւ կ'անդրադառնայ որ իրեն կը պակսի իմաստասիրական գիտութիւնը: Այս պատճառով գաղտնի կը փախչի Բիզանդիոն, ուր կ'աշակերտի մենակեացի մը, մարզուելով նուրբ գիտութիւններուն մէջ:

Աւանդութիւնը գրուցախառն պատմութիւններ հնարած է՝ իբրեւ թէ պատահած ըլլան Ստեփանոսի եւ ոչ ուրիշ քան ինքնին Բիզանդիոնի կայսրին միջեւ: Այս գրոյցներուն կորիզն է Ստեփանոսի ծանօթութիւնը հայագգի Դաւիթ հիպատոսի մը, որ արքունիքին մէջ կը պաշտօնավարէր, որ կոչուած է նաեւ հռոմայեցի: Դաւիթի հետ 714-717 Ստեփանոս կը պարապի թարգմանութիւններ կատարելով:

Հայաստան կը դառնայ հաւանաբար 728էն առաջ եւ հետը կը բերէ Գերմանոս պատրիարքէն նամակ մը առ Օծնեցի Հայրապետը: Այս ատեն Սինիքի աթոռը թափուր մնալով՝ Ստեփանոս առաջնորդ կ'ընտրուի եւ շուրջ ութ տարիներ առաջնորդութիւն ընելէ ետք՝ 736ին կը սպաննուի հերատուկ կնոջ մը կողմէ, զոր շատ անգամ Սինեցին խրատած էր՝ որպէսզի ան դառնար իր անառակ կեանքէն:

Ստեփանոս Որպելեան պատմիչը մեծ գովեստներ կը շոյալէ Սինեցիի վրայ, զայն կոչելով “Սին երկնի, խարիսխ հաւատոյ,” բայց Սինեցիին անունով մեզի հասած գործերը չեն հաւատարմացներ այդ կոչումները: Մեզի չեն հասած, բայց կը յիշուին ինքնագիր մեկնութիւններ Ծննդոց, Յոբի, Եզեկիէլի մարգարէութեան, եւ Չորս Աւետարաններուն: Գերմանոս պատրիարքին նամակին պատասխանը մեզի հասած է, բայց արդէն 12րդ դարուն կը համարէին որ հակաքաղկեդոնական մը խեղաթիրած եւ այլափոխած ըլլար այս պատասխանը: Ժամակարգութեան մեկնութիւններ ունինք իր անունով, որոնք նմանութիւն ունին Օծնեցի հայրապետին մեկնութեան հետ:

Թարգմանած է Նեմեսիոս Եմեսացիի “Յաղագս բնութեան մարդոյ” գործը. թարգմանութիւնը շատ խեղճ է եւ յաճախ յունարէն բառեր կը տառադարձէ, կամ որովհետեւ չէ կարողացած հասկնալ իմաստը, եւ կամ որովհետեւ չէ կարողացած հայերէնը գտնել: Կիրեղ Աղեքսանդրացիէն թարգմանած է Պարապմունք եւ Գանձք գործերը, թարգմանած է նաեւ Դիոնիսիոս Արիսպագացիին ընծայուած գործերէն, ինչպէս նաեւ Եպիփան Կիպրացիի գործերէն:

Սինեցիին կարելոր գործերէն մին եղած է հայոց շարականներուն կարգաւորումը, որոնք գրուած են տարբեր հեղինակներէ, բայց դասաւորուած եւ խմբուած՝ Սինեցիէն:

(Քաղուած Հ. Կիրեղ Վրդ. Քիպարեանի “Պարմութիւն Հայ Գրականութեան” հարորէն)

